10. TÜRKİYE LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALAR KONGRESİ

KONYA

Bildiriler Kitabı - V

(Sosyal Politikalar, Sosyoloji ve Sanat)

ilem
ilmi etüdler derneği

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Konya Büyükşehir Belediyesi

10. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi

Bildiriler Kitabı - V

(Sosyal Politikalar - Sosyoloji - Sanat)

İstanbul, 2022

ilem
ilmi etüdler derneği

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Konya Büyükşehir Belediyesi

İÇİNDEKİLER

SOSYAL POLİTİKALAR

Hülya Diğer

Tedavi Hizmetlerinin Sağlık Üzerindeki Etkisinde Sağlık Harcamalarının Aracı Rolü 13

Yusuf Eyi

Bireysel Sendika Hakkı ve İş Güvencesinin Cargill Eylemleri Üzerinden Değerlendirlmesi 29

SOSYOLOJİ

Betül Biçer

Minyeli Abdullah Serisinde Dindar Tipolojinin Sosyolojik Bir Çözümlemesi 53

Gülşen Çankal

Kabir Ziyaretinden Profil Ziyaretine Sosyal Medya Mezarlıkları 71

Hanife Kalkan

Madunluğun Yeniden Üretimi: Gündelik Ev İşçisi Kadınlar Üzerine Bir Nitel Araştırma 85

Mehmet Fatih Aslan

Geleneksel "Tecdit"ten Modern "Teceddüt"e: Şehbenderzade Filibeli
Ahmed Hilmi'nin Modern Toplum Tasavvuru "Teceddüt Toplumu" 107

Mesut Arslan

Sosyal Medya Aracılığıyla Kimliğin Yeniden İnşası ve Sürdürülmesi: Yerel Bir Kimlik Olarak Trabzonluluk Örneği 121

Nurdan Demir

Kadının Boşanma Sonrası Nafakasının İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi 135

Sergül Topaktaş
Dijitalleşmeye Yüklenen Anlamlar: Kuşaklar Arası Bir Kıyaslama 153

Sürgül Yolaçan
Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Yapısı ve Baskı Mekanizması: Vegan Hareketi 171

SANAT

Didem Meriç Karpuz
Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesinde Ejder'in Serüveni 195

Gamze Sönmez
Walter Benjamin'in ve Theodor Adorno'nun Kültürel Üretim ve Estetik Hakkındaki Görüşlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım 219

Betül Çorak
Sultan Cihangir Dönemi Gülşen Albümü Faruk Bey İmzalı Sayfa Üzerinden Babür Üslubunun Değerlendirilmesi 233

Sosyal Medya Aracılığıyla Kimliğin Yeniden İnşası ve Sürdürülmesi: Yerel Bir Kimlik Olarak Trabzonluluk Örneği

Mesut Arslan*

Öz: Bu çalışmanın konusu çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalmış ve yaşamlarını gurbette devam ettiren Trabzonluların oluşturdukları hemşehrilik cemaatinin kimliğini, sosyal medya üzerinden yaptıkları paylaşımlar yoluyla nasıl yeniden inşa ettikleri ve pekiştirdikleridir. Bugün neredeyse ülkenin diğer bütün şehirlerinde ama özellikle sanayi üretiminde görece ileri diyebileceğimiz şehirlerde, memleketlerinden göç eden Trabzonluların varlığına rastlamak mümkündür. Bu insanlar, geleneklerine bir şekilde bağlı olmayı sürdürmüş ve gittikleri şehirlerde kendilerine has bir yaşam tarzı geliştirerek hemşehri birliktelikleri oluşturmuşlardır. İçinde bulunduğumuz küreselleşme çağı, iletişim teknolojilerinde ortaya çıkan teknolojik gelişmeler sayesinde bu birliktelikleri sürdürmek için yeni mecraların doğmasını sağlamıştır. Çağımızın önemli bir fenomeni haline gelen sosyal medya platformları insanların, cemaatlerin yeni bir formu olarak sanal cemaatler şeklinde bir araya gelmelerine imkân sağlamaktadır. Bu çalışmanın temel problemi, yapılan açıklamalar bağlamında Trabzon şehrinden göç eden insanların göç ettikleri şehirlerde ortaya çıkardıkları cemaat bağlılıklarının ve kimliklerinin sosyal medyada nasıl yeniden inşa edildiği ve sürdürüldüğüdür. Bu doğrultuda Twitter, Facebook ve İnstagram olmak üzere 3 farklı sosyal medya platformunda, içerikleri itibariyle 'gurbetteki Trabzonlulara' hitap ettikleri düşünülen 5 sosyal medya hesabının Trabzon şehrinin tarihini, kültürünü ve geleneklerini anlatma biçimleri; paylaştıkları içerikler üzerinden söylem analizi yapılarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hemşehrilik, Cemaat, Kimlik.

Giriş

Bir hemşehrilik cemaati olarak Trabzonluluk son dönemde ülkenin dikkat çeken ulus altı kimliklerinden birisi haline gelmiştir. Bu durum Trabzonluluğun, Trabzon şehrinin idari sınırları içerisinde yaşayan insanları işaret etmekten öteye geçmesiyle bağlantılıdır. Trabzonluluk bugün, çeşitli itici faktörlerin etkisi sonucu ortaya çıkan göç hareketleriyle Trabzon'dan

* Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.
E-Posta: arslanmesut@hotmail.com Orcid: https://orcid.org/0000-0002-2802-5694

neredeyse Türkiye'nin her şehrine dağılan insanları tarif eden bir kimlik haline gelmiştir. Bunda Trabzonluların ülkenin siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarında kimliklerini taşıyarak var olmaları etkili olmuştur. Trabzonlular göç ettikleri şehirlerde kimi zaman sivil toplum kuruluşları aracılığıyla kimi zaman da gündelik hayat içerisinde ortaya çıkan mekanlar üzerinden (mahalleler, kahvehaneler, lokaller vb.) birbirleri aralarında iletişimi sürdürmenin yollarını bulmuşlardır. Bu iletişimin ortaya çıkmasını ve sürdürülmesini sağlayan temel bağ hemşehrilik ilişkisidir. Türkiye özelinde sanayileşmiş şehirlerin en fazla öne çıkan özelliklerinden birisi göç almış ya da alıyor olmak olduğu için hemşehrilik ilişkileri bu şehirlerde zamanla cemaat örgütlenmesi şeklinde kendini gösterir. Hemşehrilik cemaatleri genellikle ekonomik gerekçelerle başka bir şehre göç eden insanların, yabancı oldukları yeni yaşam alanlarında karşılaştıkları zorlukları aşma konusunda dayanışma sağlamak amacıyla çeşitli şekillerde bir araya gelmeleri sonucu oluşur. Burada dikkat çekici olgulardan birisi insanların modern kentlerde hemşehrilik ilişkileri üzerinden bir kimlik inşa etmeleridir.[1] Bu tanımdan ve yukarıda sunulan bağlamdan hareketle Trabzonluların özellikle büyükşehirlerde görünür halde olan hemşehriliğe dayalı cemaat ilişkileri ve bu cemaat üzerinden bir kimlik ortaya koyduklarını söyleyebiliriz.

Cemaatin Dönüşü-mü

Cemaat olgusunun klasik sosyoloji tartışmaları içerisinde önemli bir yeri olmuştur. Bu tartışma bir dönem azalmış olmakla beraber son yıllarda tekrar canlılık kazanmıştır. Yirminci yüzyılın sonları ve yirmi birinci yüzyılın başlarında ortaya çıkan gelişmeleri açıklamak üzere gelişen "postmodern düşünce", "küreselleşme", "ulus aşırılık" ve "kozmopolitlik teorileri" gibi bazı yaklaşımlar cemaat konusunu tekrar gündeme taşımıştır.[2] Kavramın tekrar canlılık kazanmasında, cemaat hakkında geçmişte ortaya konulan modernist teorilerin gerçekleşmemesi yani bir nevi yetersizliği önemli bir etkendir. Cemaat denilince, klasik dönem olarak tanımlayabileceğimiz sosyolojinin kurumsallaştığı yılları barındıran on dokuzuncu ve yirminci yüzyılda Nispet'in ifadesiyle; "yüksek derecede şahsi yakınlığın, duygusal derinliğin, ahlaki sorumluluğun, sosyal insicam ve zamanda sürekliliğin karakterize ettiği ilişki biçimi" anlaşılır.[3] Bu tanıma uygun şekilde cemaat çalışmalarına temel oluşturan kavramsallaştırma klasik sosyolojinin önemli isimlerinden birisi olan Tönnies'e aittir.[4] Tönnies, döneminin dikotomik kavramsallaştırma geleneğine uygun şekilde cemaatleri geleneksel döneme ait

1 Ramazan Yelken, *Cemaatin Dönüşümü: Geç Modern Zamanda Cemaat Sosyolojisi* (Ankara: Vadi Yayınları,1999), 10-14.

2 Gerard Delanty, *Bir Kavramın Anatomisi Topluluk*, çev. F. Bilge Atay. (İstanbul: Everest Yayınları, 2015), 12.

3 Robert Nisbet, *Sosyolojik Düşünce Geleneği*, çev. Yusuf Kaplan. (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2020), 136.

4 Yelken, *Cemaatin Dönüşümü: Geç Modern Zamanda Cemaat Sosyolojisi,* 24-25.

ilişkiler olarak tanımlar ve bu ilişikleri moderniteyle beraber ortaya çıkan toplumsal yapının zıttı olarak görür. Tönnies, geleneksel dönem-modern dönem ayrımı bağlamında değişimi açıklamak için *gemeinschaft/gesellschaft* kavramlarını kullanır ve *Gemeinschaft* kavramını birincil ilişkilere dayalı olması sebebiyle modern öncesi döneme ait bir birliktelik biçimi olarak tanımlarken, *gesellschaft* kavramını modern toplumun rasyonel örgütlenmesinin bir sonucu olarak değerlendirir.[5] Tönnies gibi diğer klasik sosyologlar da modernleşmeyle beraber cemaat ilişkilerine dayalı yapının ortadan kalkacağını iddia etmişlerdir. Bu iddia temelde, kırsal yaşamdan koparak sanayileşmiş şehirlere göç eden ya da hiç kırsal yaşamı deneyimlememiş olan insanların şehir hayatında içinde bulunduğu toplumsal ilişkilerin geleneksel yaşamın cemaat ilişkilerinden farklı olacağı varsayımına dayanmaktadır. Ancak beklentilerin bu yönde gerçekleştiğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Çünkü modern insan, şehir hayatında da olsa cemaatin dayandığı ilksel ilişkileri koruma ve sürdürme yönünde bir eğilim göstermiştir. Bugün modernliği bu şekilde bir ayrışma üzerinden okumanın aslında çelişkiler barındırdığı çünkü modern şehirlerde de cemaat ilişkilerinden bahsetmenin mümkün olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada vurgulamak gerekir ki modern şehirlerde ortaya çıkan cemaat yapılarının yani modern cemaat ilişkilerinin geleneksel cemaat ilişkileriyle birebir aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Söz konusu olan modern bir ilişki biçimi olarak cemaattir. Dolayısıyla bu ilişkiler geleneksel dönemin cemaat ilişkilerine benzemekle beraber birtakım farklılıklar içerir.[6]

Son yıllarda cemaat olgusunun tekrar kendini hissettirmesi ve bilimsel araştırmalara konu olması yaşadığımız çağın ortaya çıkardığı yeni koşullarla bağlantılıdır. Bu koşullara yönelik tanımlama yapmak adına yaşadığımız dönem; küreselleşme çağı, postmodern dönem, geç modern dönem, sanayi sonrası toplum ya da bilgi ve enformasyon çağı gibi farklı isimlerle adlandırılabilir. Bu adlandırmalardan birisini tercih etmek, yaşadığımız dönemi diğerlerinden ayıran bazı yeniliklerin olduğunu kabul etmekle beraber aynı zamanda bu değişimlere nasıl baktığımızın da bir işaretidir. Bu çalışmada, cemaat olgusunu ve insan hayatına yansımalarını doğrudan etkilediği için bu adlandırmalardan küreselleşme kavramı kullanılmıştır. Küreselleşmenin pek çok farklı farklı tanımı yapılabilir ve bu tanımların içeriği küreselleşmenin ekonomik, siyasal, kültürel boyutlarından öne çıkarılmak istenen hangisi ise ona göre değişebilir. Bununla beraber küreselleşmenin temel dinamiğinin gelişen ulaşım ve iletişim teknolojileri olduğunu ve bu sayede dünyanın farklı ve uzak yerlerinin birbirine yakınlaşmasının dünyayı giderek daha küçük bir yer, McLuhan'ın deyimiyle "küresel bir köy" haline getirdiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda küreselleşme en yalın anlamıyla "toplumsal etkileşimin bölgeler arası akışının ve toplumsal etkileşim örüntülerinin genişleyen

5 Ferdinand Tönnies, *Cemaat ve Cemiyet*, çev. Emre Güler. (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2019).

6 Yelken, *Cemaatin Dönüşümü: Geç Modern Zamanda Cemaat Sosyolojisi,* 15.

mekânı, artan hacmi, hızlanan ve derinleşen etkisi" olarak tanımlanabilir.[7] Bu gelişim aniden ortaya çıkmadığı ve halen devam ettiği için küreselleşmeyi bir süreç olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Örneğin Giddens bu olguyu kabul eder şekilde küreselleşmeyi modernlikte ilişkilendirip yaşadığımız değişimleri aslında modernliğin bütün dünyaya yayılması olarak değerlendirmektedir.[8] Bununla beraber vurgulamak gerekir ki bu süreç son elli yıldır giderek artan bir hızla kendini daha görünür hale getirmiş ve etkilerini arttırmıştır.

Cemaat olgusunun tekrar gündeme gelmesi, küreselleşmenin artmasıyla beraber kültürel alanda ortaya çıkan değişimlerle alakalıdır. Küreselleşmenin gündelik hayata yansıması, en belirgin şekilde kültürel alanda meydana gelen değişikler üzerinden kendini gösterir. Bu sebeple Tomlinson "modern kültürün merkezinde küreselleşmenin, küreselleşmenin merkezinde de kültürel pratiklerin" yer aldığını ifade eder.[9] Modernlik öncesinin kültürleri, belli bir coğrafyayla özdeşleşmiş ve diğer kültürlerle etkileşimi sınırlı bir yapıdadır. Ancak modernlik ve son yıllarda giderek artan küreselleşme, belli bir coğrafyaya ait kültürleri sadece ait oldukları yerlerde bilinir olmaktan çıkarmış ve başka kültürlerle bağlantılı hale getirmiştir. Küreselleşme, kültürel etkileşimin sınırlı olduğu zamanların aksine kültürlerin karşılıklı olarak birbirine bağlandığı ve etkileşimin açık olduğu bir dünya ortaya çıkarmıştır. Bu durum kültürler için birbiriyle tezat içerisinde görülebilecek iki yönlü bir değişimin aynı anda ortaya çıkması anlamına gelir. Karşılıklı etkileşimin hızlanması ve yoğunlaşması bir taraftan bütün dünyada homojen bir kültürün ortaya çıkmasına ve kültürel benzeşmeye sebep olurken, diğer taraftan da artan ulaşım ve iletişim olanakları sayesinde yerel kültürlerin tanınırlığının artmasına ve kendilerine yaşam alanı bulmalarını doğurmuştur.[10] İşte bu noktada yerel aidiyetlerin tekrar belirmesi, cemaatlerin kendilerine yaşam alanı bulmalarına ve tekrar gündeme gelmelerine sebep olmuştur. Çünkü cemaatler küreselleşmenin ortaya çıkardığı belirsizlikler ve bu belirsizlikler karşısında ortaya çıkan güvensizlik durumlarına karşı insanlara güvende olacakları bir kimlik sunmaktadır.[11]

Küreselleşmenin önemli bir boyutu modernlikle beraber ortaya konulan tek kimlikli birey projesinin altını dolduracak gücü sağlama konusunda ulus devletin elinin zayıflamış olmasıdır. Ortaya çıkan ekonomik ve siyasal krizleri çözme konusunda devletin zafiyete düşmesi insanları makro kimliklerden ziyade birincil ilişkilerin ön plana çıktığı cemaatlere yöneltmiştir. Bu noktada artan iletişim ve ulaşım olanaklarıyla beraber insanların milli kimliğe al-

7 David Held ve Anthony McGrew, "Giriş: Büyük Küreselleşme Tartışması," ed. *Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması* içinde, çev. Ali Serkan Mercan ve Eray Sarıot. (Ankara: Phoenix Yayınları, 2014), 11.

8 Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, çev. Ersin Kuşdil. (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018).

9 John Tomlinson, *Küreselleşme ve Kültür*, çev. Arzu Eker. (İstanbul: Ayrıntı Yayınları,2017), 11.

10 Montserrat Guibernau, *Milliyetçilikler: 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler*, çev. Neşe Nur Domaniç. (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997), 204.

11 Delanty, *Bir Kavramın Anatomisi Topluluk*, 9.

ternatif olan ya da onun altında yer alan cemaatlerin sunduğu kimliklere yöneldikleri söylenebilir. Belirgin hale gelen yeni kimlikler, tek kültürlü toplum yapısını sorgulamaya açan ve milli kimliği bazen dikey bazen de yatay kesen farklı kimliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dünya özellikle son yarım yüzyıldır dini, etnik, cinsel ve bunun gibi toplum içerisinde yaşayan farklılıkların kendilerini kamusal alana taşıyabileceği pek çok kültürel kimlik talebiyle karşı karşıyadır.[12] Milli kimlikler halen daha baskın karakterlerini hissettirseler de alternatif kimliklerin sahiplenilmesinin mümkün olduğu çok seslilik ortamında yaşadığımız söylenebilir. Bu durum çok kimliklilik olgusunun yaşadığımız çağın önemli özelliklerinden birisi olduğuna işaret etmektedir. Bu açıklamalar bağlamında hemşehrilik kimliğinin milli kimliği reddetmeyen ve milli kimliğin şemsiyesi altında kendine yer bulan kültürel kimliklerden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Küreselleşme çağında kültürel kimliklerin artması, modernitenin kurduğu bütünlüklü anlatıların sarsılması ve insanların yeni anlam arayışlarına girmesinin de bir sonucudur. Kültürel kimliklerin çoğullaşması, tek tip ya da aynılığın değil farklılığın talep edildiği bir dünyada insanlara yeni alternatifler sağlamıştır. Bu kimlikler, modernliğin kurduğu büyük anlatılardan ziyade daha küçük, sorumlulukların daha esnek olduğu ve gündelik hayatta işlevsel yeni cemaat tiplerinin ortaya çıkması anlamına gelir. Üstelik yukarıda bahsedildiği gibi kimliklerin çoğullaşması insanlara aynı anda farklı cemaatlere eklemlenebilme imkânı sağlamıştır.[13] İçinde bulunduğumuz çağda teknolojik imkanlarının gelişmesi farklı cemaatlere ulaşmak için pek çok kolaylık sunar. Üstelik yeni medya araçlarının sunduğu çok seslilik ortamında farklı kimliklere dayalı cemaatlerin kendi üyeleri arasında iletişim kurma imkanları da artmıştır. Küreselleşmeyle beraber bütün dünyada etkisini hissettiren popüler kültürün milli kimlikler üzerinde yarattığı baskı, daha önceleri milli kimlikle sağlanan kültürel özgünlüklerin ortadan kalkma tehlikesini gündeme getirmiştir. Bu durum insanları yerel aidiyetleri tekrar gündeme getiren bir arayış içerisine sokmuştur. Yaşadığımız dünyanın çok sesliliği bir taraftan küresel kültürün yayılması diğer taraftan da yerel aidiyetlerin canlanması gibi birbirini karşılıklı iten olguların birlikte var olmasına sebep olmuştur. Drucker yerel aidiyetlerin öne çıkarılmasına aşiretçilik adını vererek, insanların kendilerine ait bir köken aidiyeti ihtiyacı duyduklarını bu sebeple yerel cemaatlere yöneldiklerini savunur.[14] Küreselleşme çağında yerel cemaatlerin canlanışının bu şekilde ele alınması tıpkı küreselleşmenin yarattığı güvensizliklerle başa çıkmada yerel aidiyetlerin ortaya çıkması düşüncesinde olduğu gibi olgunun arkasında yer alan psikolojik gerekçeleri tekrar hatırlatmaktadır.

12 Fuat Keyman, "Sistem Kurucu ve Sistem Dönüştürücü Bir Toplumsal Gerçeklik Olarak Kültürel Kimlik Olgusunu Yeniden Düşünmek," *Kimlikler Lütfen: Türkiye Cumhuriyeti'nde Kültürel Kimlik Arayışı ve Temsili* içinde, ed. Gönül Pultar (Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2009), 50.

13 Yelken, *Cemaatin Dönüşümü: Geç Modern Zamanda Cemaat Sosyolojisi,* 167.

14 Peter F. Drucker, *Kapitalist Ötesi Toplum*, çev. Belkıs Çorakçı. (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1993), 218.

Yerel Kimliğe Dayalı Bir Cemaat Olarak Hemşehrilik ve Trabzonluluk

Köyden kente ya da taşradan merkeze göç olgusu Türkiye'de modernleşmenin önemli başlıklarından birisidir. Anadolu tarih boyunca nüfus hareketliliğinin önemli bir merkezi olmakla beraber konumuz açısından önem arz eden şekliyle ulusal sınırlar içerisindeki göç 1950'lerden itibaren dikkat çekici boyuta ulaşır. Bu yıllardan sonra görülen iç göç hareketleri 1950-1980 arası ve 1980 sonrası olarak iki döneme ayrılabilir. 1950'li yıllarda başlayan göç hareketleri Türkiye'nin dünya ekonomik ve siyasal sistemine adapte olmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu yıllarda tarımda makineleşmenin artması kırsal kesimde işgücü fazlası oluşturmuş ve uygulanan sanayileşme hamleleriyle beraber taşradaki işgücü şehirlere göç etmeye yönelmiştir. 1980 sonrası ise Türkiye için liberal ekonomi politikalarının yoğun şekilde uygulandığı yıllar olarak değerlendirilir. Bu yıllardan itibaren özellikle Marmara bölgesinde yer alan Kocaeli, Sakarya, Bursa ve İstanbul illeri sanayileşmeden kaynaklı yoğun göç almıştır.[15] Bununla birlikte sanayileşmiş şehirlerin göçün hedefi haline gelmelerini sadece ekonomik getirileriyle açıklamak eksiklik olacaktır. Bu şehirler sağladıkları ulaşım, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma imkanları sebebiyle de göç almışlardır.[16] Trabzonluların yurt içi göç hareketliliği içerisindeki yeri de yukarıda anlatılan süreçle uyum gösterir. Trabzon şehrinin demografisi kırsal nüfusun ağırlıkta olduğu bir yapıda olduğu için ağırlıklı olarak ekonomik sebeplere dayanan göç hareketlerinin 1950'lerden itibaren başladığı görülmüştür. Karadeniz'in doğusunda yer alan ve benzer coğrafi özellikler gösteren Trabzon, Giresun, Rize ve Artvin illeri; kırsal nüfusun fazlalığı ve bu nüfusun küçük köylere dağılması, nüfus yoğunluğunun fazlalığı ve tarım arazilerinin azlığı gibi sebeplerle büyükşehirlere yönelen kitlesel göç hareketliliğinin önemli bir parçası olmuştur.[17] Kırsal nüfusun görece fazlalığı bize, Trabzon'dan daha büyük şehirlere göç eden insanların büyük çoğunluğunun köyden şehre göç ettiğini işaret etmektedir.

Köyden kente göç eden insanların karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma yöntemlerinden birisi gittikleri yerlerde yabancılık çekmemek adına memleketten tanıdıkları eş, dost, akraba ile iletişimi devam ettirmektir. Hatta göç edilecek yere karar verilmesinde yakınlarının daha önce yerleştikleri yerler belirleyici olmuştur. Bu sayede yabancı bir yerde başlayan yeni bir yaşamı kolaylaştırmak adına dayanışma duygusu ön plana çıkarılmıştır. Arkadan gelenlerin sayısının devam eden göç hareketleri sebebiyle artması iletişimin devam ettirilmesinde yeni ilişki biçimlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu dayanışma duygusu zamanla bir

15 Fatih Yaman, *Göç ve Toplum: Dünyada ve Türkiye'de Değişen Nüfus Hareketleri* (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019), 130-135.

16 Tolga Tezcan, *Gebze: Küçük Türkiye'nin Göç Serüveni* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011), 6.

17 Güven Bakırezer, "Trabzon'un Sosyo-Ekonomik Çöküşü," *Trabzon'u Anlamak* içinde, ed. Güven Bakırezer ve Yücel Demirer (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 72-73.

sonraki aşama olarak hemşehri cemaatlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu cemaatlerin organize olduğu kurumsal çatı büyükşehirlerde genellikle kahvehaneler, lokaller, dernekler ve vakıflardır.[18] Bugün büyükşehirlerin hemen hepsinde "sosyal yardımlaşma ve dayanışma" vurgusu barındıran ve üyeleri Trabzon'dan göç eden insanlardan oluşan dernek veya vakıf bulmak mümkündür.[19]

Hemşehrilik cemaatlerinin sosyal yardımlaşma ve dayanışma rolünün yanında diğer misyonu da göç ettikleri şehirlerde hayatlarına devam eden insanların anlam arayışlarına bir cevap üretebilmeleridir. Hemşehrilik cemaatleri bunu üyelerine kendilerini tanımlayabilecekleri bir kimlik sunarak yapar. Bu kimliğin varlığı, aynı yerden göç eden insanların birlikte yaşadıkları yeni yaşam alanlarında geldikleri yerin kültürünü yaşatmalarıyla mümkün olur.[20] Üstelik bu kültür gündelik hayatın içerisinde oldukça işlevseldir ve ayrıksı bir şekilde sadece cemaat üyelerinin kendi aralarında kurulan iletişim sırasında kendini göstermez. Belli bir hemşehri cemaatinin üyesi olarak değerlendirilebilecek insanlar kimlik haline getirdikleri kültürlerini hemşehri olmadıkları ve aynı yaşam alanını paylaştıkları diğer insanlara da sunmaktan çekinmezler. Dolayısıyla Trabzonlular da yaşadıkları şehrin gündelik hayatı içerisinde temas halinde oldukları Trabzonlu olmayan komşuları, iş arkadaşları, mahalle esnafı vs. tarafından yerel kimlikleriyle tanımlanırlar. Bu insanlar için kimi zaman Trabzonlu ya da Karadenizli kimi zaman da bölgenin tarihteki etnik yapısını çağrıştıracak şekilde Laz ya da Rum gibi sıfatlar kullanılır.

Yaşadığımız küreselleşme çağında iletişim olanaklarının artmasıyla beraber kentlere taşınan yerel kültürlerin hemşehrilik olgusu altında yeniden üretildiği alanların çeşitlenmesi söz konusudur. Yeni medya araçları sayesinde insanlar kendilerine sunulan bütüncül kimliklerin dışında farklı kimlikleri yaşatabilecekleri imkânlara erişirler. Bu noktada internetin kullanımının artmasının ve internet çağıyla insan hayatına giren sosyal medya platformlarının rolünün altını çizmek gerekir. Göçle beraber şehirlerde kendini gösteren hemşehrilik kimliği, cemaatin farklı bir formu olan sanal cemaatler arasında da kendine yer edinmiştir. Cemaatlerin sanal ortamlarda bir birliktelik imkânı sunması hemşehrilik cemaatlerine yeni yayılma alanı sağlamıştır. Bu noktada hemşehrilik cemaatlerinin sanal ortamdaki varlıklarını sadece sanal cemaat olarak tanımlamanın doğru olmadığını söylemek gerekir. Karşı karşıya olduğumuz durum hemşehrilik cemaatlerinin sanal ortamın sağladığı iletişim olanaklarını kullanarak, kendilerine kültürün yeniden üretilmesi ve yayılması için yeni bir alan yaratma-

18 Ayça Kurtoğlu, "Mekansal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekânı Olarak Dernekler," European Journal of Turkish Studies, Özel Sayı 2, (2005):7-8, Erişim 20 Eylül 2021, https://doi.org/10.4000/ejts.375.

19 Kâmil Aksoylu, "Karadeniz Diyince," *"Karardı Karadeniz"* içinde, ed. Uğur Biryol (İstanbul: İletişim yayınları, 2012), 66-67.

20 Ayça Kurtoğlu, *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 18-19.

larıdır. Sanal cemaatler, yapıları itibariyle cemaatin diğer formlarında farklı özellikler barındırırlar. Bu cemaatlerin temel özellikleri; birey odaklı olmaları, güçlü bağlara dayanmıyor olmaları, iletişimin devamının zorlayıcı bir faktöre bağlı olmaması dolayısıyla esnekliği ve insanların genellikle geçici olabilecek bir hedef doğrultusunda anonim bir şekilde örgütlenmesi olarak sayılabilir.[21] Bu özelliklerin tamamı sanal ortamda yer alan ve hemşehrilik motivasyonlu grupların barındırdığı özellikler olmayabilir. Çünkü hemşehrilik cemaatleri esasında hayatın somut ve yüz yüze ilişkilerini terk etmiş değillerdir. İnternetle beraber artan iletişim olanakları yerel aidiyetleri pekiştiren geleneksel kültürel öğelerin daha kolay yayılmasının ve bu sayede yeniden üretilmesinin önünü açmıştır. Dolayısıyla iletişimin sanal hali ile yüz yüze halinin paralel bir şekilde işlemesi ve birbirini pekiştirmesi söz konusudur.

Bulgular ve Tartışma

Bu araştırmada incelenen Trabzonluluk ve Trabzon şehri özelinde paylaşımda bulunan hesaplar twitter, instagram ve facebook sosyal medya platformlarında yer almaktadır. Bu platformların seçilmesinde Türkiye'de ve dünyada yaygın şekilde kullanılıyor olmaları belirleyici olmuştur. Bu platformlarda bulunan hesaplar konumuz özelinde incelendiğinde twitterda ağırlıklı olarak yazılı ve görsel içeriklerin, instagramda ağırlıklı olarak görsel ve sesli içeriklerin, facebookta ise bu iki platformun karışımı olacak şekilde çeşitliliğin olduğu içeriklerin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu hesaplar seçilirken platformların her birinde konuyla ilgili en çok takipçisi olanlar seçilmiştir. Bu doğrultuda twitterda; Ayam (@ayamfolklor) adlı 2.155 kişinin takip ettiği hesap incelenmiştir. İnstagramda ise; "gurbetteki_karadenizliler_" adlı yaklaşık 76.500 kişinin ve "trabzonyasamtarzidir" adlı yaklaşık 69.500 kişinin takip ettiği hesaplar seçilmiştir. Facebookta ise; "Trabzonlular" adlı 109.210 kişinin üye olduğu topluluk ve "TRABZONDAN ESİNTİLER" adlı 44.200 kişinin üye olduğu grup seçilmiştir. Takip sayılarından da görüldüğü üzere facebookta bulunan hesapların takipçilerinin sayısı daha fazladır. Twitterda sadece bir hesap ele alınacaktır çünkü bu platformda konu özelinde paylaşım yapan sayfa sayısı yok denecek kadar azdır. Üstelik Ayam adlı hesabın takipçi sayısının diğer platformlarda seçilen hesaplarla kıyaslandığında oldukça az olduğu dikkat çekmektedir.

Twitter platformunda incelenen Ayam (@ayamfolklor) adlı hesap Temmuz 2016 tarihinde açılmıştır. Hesabın ana sayfasında "Trabzon özelinde Karadeniz. Halk kültürü, müzik, tarih, kültür, edebiyat, spor…" ibareleri yer almaktadır. Bu hesabın paylaşımlarına bakıldığında daha çok folklorik ögelerin öne çıktığı görülmektedir. Paylaşımlarda en fazla öne çıkan ögeler yöreye has bir halk oyunu olan horon ve yöreye has bir enstrüman olan kemençedir. Paylaşımlarda kısa videolarla yaşayan ya da ölmüş kemençe üstatlarının performansları

21 Delanty, *Bir Kavramın Anatomisi Topluluk*, 189.

gösterilir. Horon ve kemençeye yöre insanın eğlencelerinde sıkça rastlanmakla beraber son yıllarda gelişen iletişim olanaklarıyla bu iki folklorik öğenin yörenin dışında da tanınırlığının arttığı söyleyebiliriz. Bu folklorik öğelerin gurbette yaşayan Trabzonluların gündelik hayatta sundukları kimliklerin önemli bir parçası oldukları görülmektedir. Ayam adlı hesabın da Trabzon'un folklorünü ağırlıklı olarak bu iki öge üzerinden işleyerek bu duruma katkı yaptığını söyleyebiliriz.

Ayam adlı hesabın paylaşımlarına bakıldığında spor konusunda pek çok içeriğin paylaşıldığı gözükmektedir. Bu paylaşımların önemli bir kısmını şehrin kimliği ile bütünleşmiş futbol takımı olan Trabzonspor oluşturur. Ancak sporla ilgili paylaşımlar sadece futbolla ilgili değildir. Son zamanlarda voleybol, boks, masa tenisi gibi spor dallarında Trabzonlu sporcuların elde ettiği başarılar paylaşılır ve bu isimlerin Trabzonlu olmalarının altı çizilir. Bu paylaşımlar üzerinden Trabzonluların sporla olan ilgisinin sadece futbol özelinde kurulmadığı mesajı verilir. Bir paylaşımda boksun Trabzon'da öne çıkan spor branşlarından birisi olduğu Trabzonlu iki kadın boksörün 2020 Olimpiyatlarında madalya kazanması üzerinden örneklendirilir.

İnstagram platformunda incelenen "trabzonyaşamtarzidir" adlı hesap isminde de anlaşılacağı üzere doğrudan şehrin kültürünü bir yaşam tarzı olarak sunmakta ve kimlikleştirmektedir. Bu hesabın paylaşımları instagramda yer alan içeriklere uygun şekilde kısa videolar ve fotoğraflar şeklindedir. Paylaşımların birinde Trabzonluların kişilik özelliklerinden bahsedilir ve inatçı oldukları, Trabzonsporlu oldukları, gurbette doğsalar bile sinirli oldukları ve şiveli konuştukları belirtilir. Bu özellikler yöre insanının karakteristik özellikleri olarak öne çıkarılır ve Trabzonlu kimliğinin çerçevesi belirlenir. Bu duruma paralel şekilde hesabın paylaşımlarında dikkat çeken unsur paylaşılan videolarda Trabzon'a has şiveli konuşmalara yer verilmesidir. Şive Trabzonlular için ve özellikle gurbettekiler için Trabzonlu kimliğinin en net şekilde belli edildiği unsur olarak tanımlanabilir. Öyle ki şive popüler kültürün de etkisiyle Karadenizli kimliğinin stereotipleşmesinde önemli bir öge haline gelmiştir.[22] Eklemek gerekir ki bu hesap tarafından yapılan paylaşımlarda şive genellikle bir komedi unsuru olarak kullanılmaktadır. Bu durum popüler kültürün "komik", "eğlenceli" gibi sıfatlarla tarif ettiği Trabzonlu kimliğinin desteklendiğine ve yapılan bu paylaşımlar aracılığıyla yeniden üretildiğine işaret etmektedir.

Bu hesapta yapılan paylaşımlarda dikkat çeken diğer bir unsur ise videoların neredeyse tümünde yörenin kültürünün bir parçası olan kemençe sesinin bulunmasıdır. Şehrin farklı yerlerinden videolar ve fotoğraflar paylaşılmakta ve bu videolarda yer alan kemençe sesin-

22 Uğur Biryol ve Birkan Yüksel, "Popüler Kültür Ürünlerinde Karadeniz Kimliğine Bakış Açısı," *Karedeniz'in Kaybolan Kimliği* içinde, ed. Uğur Biryol (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 217.

de duygusal bir ton tercih edilmektedir. Bu tercih gurbette yaşayan Trabzonluların şehre duydukları özlemi pekiştirme işlevi görür. Böylece mekân üzerinden üretilen özlem sayesinde kimliğe olan aidiyetlerin yeniden üretilmesi sağlanır.

İnstagram platformunda incelenen diğer hesap ise "gubetteki_karadenizliler_" adlı hesaptır. Bu hesabın isminde gurbet ve Karadeniz vurgusu birlikte yer alır. Hesap, isminden de anlaşılacağı üzere gurbettekilere hitap etmektedir. Hesabın ismindeki diğer vurgu Karadeniz olsa da paylaşılan içeriklerin genellikle Trabzon şehrinin kültürüne yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Bu özellikler "gubetteki_karadenizliler_" hesabını çalışmamızın amacına uygun bir hesap haline getirmektedir. Bu hesap yukarıda ele alınan "trabzonyaşamtarzidir" hesabından farklı olarak daha çok köy hayatını anlatan içerikler paylaşır. Böylece bölgeden büyükşehirlere göç eden insanlara kır hayatına dayalı geçmişleri hatırlatılır. Özellikle bölgenin köylerinde yaşayan insanların geçmiş yıllarda temel geçim kaynağı olan fındığa yapılan vurgu önemlidir. Çünkü fındık, günümüzde temel bir geçim kaynağı olamasa da fındık mevsimi geldiğinde Trabzon'un kırsal bölgelerinden göç etmiş insanların memleketlerine dönme sebebi haline gelmiştir. Ağustos ayı içerisinde gerçekleşen fındık hasadı gurbetçilerin memleketlerinde tekrar yüz yüze gelmelerini, etkileşime girmelerini sağlayarak yerel cemaate olan bağlılığı canlandırır. Hesapta yapılan paylaşımlar da kısa süreli geriye göç olarak adlandırılabileceğimiz bu olguyu komik videolar eşliğinde sunarak yöreye has bir tarım ürünü olan fındıkla şehrin insanı arasındaki ilişkiyi pekiştirmektedir.

Hesabın paylaştığı içeriklerde dikkat çeken diğer bir öge de yöresel mutfaktır. Yöre mutfağına ait yemeklerin kimi zaman nasıl hazırlandığı Karadeniz müzikleri eşliğinde kısa videolarla sunulurken kimi zaman da tüketilmeye hazır şekilde paylaşıldığı görülmektedir. Yöresel mutfağın en çok paylaşılan yemekleri kuymak ve balık çeşitleri, özellikle hamsidir. Bu yemekler son yıllarda büyükşehirlerde artan yöresel Karadeniz lokantalarının menülerinde de yer alırlar. Bu lokantalar büyükşehirlerin kozmopolitliği içerisinde Karadeniz kültürünün farklılığının altını çizerek yöresel mutfağın popüler hale gelmesine ve kimliğin unsurlarından birisi olarak öne çıkmasına katkı sunarlar. Sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar ise bu yemeklerin şehrin kültürünün bir öğesi oldugunu hatırlatır.

Facebook platformunda yer alan ve konumuz bağlamında ele alacağımız hesaplardan ilki "Trabzonlular" adını taşıyan hesaptır. Bu hesabın isminin iki yanında dalgalanmakta olan Türk bayrağı vardır. Hesabın profil ve kapak fotoğrafında ise Trabzonlular yazısının etrafında gülen bir hamsi, fındık ve şehrin futbol takımı olan Trabzonspor'un hamsiden esinlenilerek seçilen bordo mavi renkleri olan ve taka olarak adlandırılan küçük bir balıkçı teknesi yer almaktadır. Bütün bu sembollerden hareketle sayfanın bir taraftan kültürel ögelere sahip çıkarken diğer taraftan da milli kimliği pekiştirici bir vurgusu olduğu söylenebilir. Bu hesabın içeriklerinde de milliyetçi bir vurgu olarak Türklüğün öne çıkarıldığı dikkat çekmektedir.

Bu noktada, incelenen diğer sosyal medya hesaplarında yer alan Trabzon'un cumhuriyet öncesini de içeren tarihi kültürel çeşitlilik vurgusunun yerini bu hesapta tek kimlik üzerinden yapılan homojenlik vurgusuna bıraktığı gözükmektedir. Hesabın ana sayfasında yer alan bilgilerde bu hesabın amacının dünyanın her yerinde bulunan Trabzonluları bir sayfada toplamak olduğu ifade edilmiştir. Bu ifade yerel kimlik aidiyeti üzerinden oluşturulmaya çalışılan sanal topluluğun açık şekilde beyanı anlamına gelir. Özellikle "dünyanın her yerinden" vurgusu Trabzonluların sadece şehrin sınırları içerisinde değil aynı zamanda ülkenin ve hatta dünyanın dört bir yanına yayılmış şekilde hayal edildiğini çağrıştırır. Son yıllarda çok sık rastlanan "Bize Her Yer Trabzon" söylemi de bu durumla paralellik arz eder. Sayfanın paylaşımlarında ağırlıklı olarak şehrin futbol takımı olan Trabzonspor'a yer verildiği görülmektedir. Esasında Trabzonsporluluğun diğer sosyal medya platformlarında inşa edilen Trabzonluluk kimliğinin içerisinde de önemli bir yeri vardır. Ancak incelenen hesaplar içerisinde en çok takipçisi olan hesabın facebookta yer alan "Trabzonlular" olduğu ve bu hesabın paylaşımlarının merkezinde Trabzonspor'un yer aldığı dikkate alındığında Trabzonsporluluğun Trabzonlular için ne kadar önemli bir kimlik unsuru olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. "Bize Her Yer Trabzon" söylemini ilk olarak futbol tribünleri aracılığıyla duyuran Trabzonlular için futbol aynı zamanda yerel kimliğin direnişinin en büyük taşıyıcısı haline gelmiştir. Bu anlamda Trabzonluların Trabzonspor'a yüklediği İstanbul'un büyük futbol takımlarına karşı başkaldırma misyonu, Trabzonspor taraftarlığının gündelik hayatta Trabzonlular açısından kültürel kimliğin en önemli taşıyıcı unsuru haline gelmesine sebep olmuştur.

Facebookta incelenen "TRABZONDAN ESİNTİLER" adlı hesap ise bilgi vermek amacıyla ana sayfasında paylaştığı notta, amacının Trabzon'un kültürel ve tarihi değerlerini öğrenmek ve tanıtmak olduğunu belirtmektedir. Yapılan paylaşımlar incelendiğinde bu hesabın "bir zamanlar Trabzon" söylemi altında cumhuriyet sonrası dönemde şehrin dönüşümünü gösteren fotoğraflara bol miktarda yer verdiği görülür. Özellikle şehrin eski mahallelerinin resimleri ve fotoğrafları paylaşılarak artık bir kısmı yıkılmış olan önemli geleneksel mimari eserler hatırlatılmaya çalışılır. Bu paylaşımlar Trabzon şehrinin son yüz yılda nasıl bir dönüşüm içerisine girdiğini ya da "modernleştiğini" gösteren paylaşımlardır. Cumhuriyet'in resmi bayram ve törenlerinden, okullardan özellikle köy enstitülerinden fotoğraflar dikkat çekmektedir. Bu paylaşımların bazılarında eski Trabzon'un şimdiye oranla çok daha güzel ve yaşanılası bir yer olduğu, geçmişe özlem duyan bir dille ifade edilmektedir. Bu hesabın paylaşımlarında dikkat çeken diğer bir unsur tarihi belge niteliğinde sayılabilecek ve arşivlerden alındığı not düşülmüş fotoğrafların paylaşılmasıdır. Bu paylaşımlarının bir kısmı Rus Askeri Arşivi'nden ulaşılan belgeler ışığında Birinci Dünya Savaşı sırasında Trabzon'un Ruslar tarafından işgal edilmesini ve Ruslara karşı verilen mücadeleyi anlatan belgelerden oluşmaktadır. Bu hesabın paylaşımları genel anlamda dikkate alındığında Trabzon'un tarihi ve kültürel mirasının özgünlüğüne ve zenginliğine yapılan vurgu ile Trabzonluluk kimliğinin tarihten güç alarak pekiştirilmesinin amaçlandığı söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada sosyal medya aracılığıyla kurulan sanal cemaatler üzerinden üretilen içerikler yoluyla Trabzonluluk kimliğinin nasıl yeniden inşa edildiği ve sürdürüldüğü ele alınmıştır. Sosyoekonomik sebeplere dayalı olarak şehirlerinden göç eden Trabzonlular için yeni yaşam alanlarında Trabzonluluk kimliği en önemli tutunma aracı olmaktadır. Trabzonluluk kimliğinin asıl üretilme alanı şehirlerde bir araya gelen Trabzonluların oluşturduğu hemşehri cemaatleridir. Son dönemde sosyal medya platformları aracılığıyla Trabzonluluk kimliğinin yeniden üretilme alanlarına yeni bir boyut eklenmiştir. Sosyal medya platformları soyut bir cemaat örneği olarak daha esnek ve birey odaklı bir cemaat örgütlenmesi ortaya çıkarmaktadır. Sanal cemaatlerin zorlayıcı olmayan ilişkiler üretmesi bugün yaşadığımız dünyada bu tür ilişkilerin kurulduğu ağları cazip hale getirmektedir. Durum böyleyken yerel aidiyetlerine bağlılıklarını sürdüren hemşehri cemaatlerinin sanal cemaatlerle bir kesişim alanı yaratması doğaldır. Hemşehri cemaatlerinin bir kimlik sunarak modern şehre ayak uydurmayı kolaylaştırma işlevi, internetin ve akıllı telefonların yaygınlaşmasının sağladığı imkânlar aracılığıyla sanal mecralar üzerinden kolay şekilde kurulan iletişim sayesinde daha da gelişmiştir. Üstelik bu iletişim ağının evrensel olması yani dünyanın her yerinden katılımcıya açık olması kimlikler konusunda stereotip oluşturmayı kolaylaştırmaktadır. Bu noktada sosyal medya platformları aracılığıyla yeniden inşa edilen kimliklerin ortak noktalarını belirlemek kolaylaşır. Çalışmamızın açısından bakıldığında bu durumun Trabzonluluk özelinde sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımlar üzerinden her an yeniden üretilen kimliğin ortak noktalarını belirlemeyi mümkün kıldığı söylenebilir. Öne çıkan vurgu tarihi ve kültürel değerlerin korunması çabasıdır. Bu değerlerin neler olduğu ise sosyal medya platformunun içerik üretme yöntemine ve dolayısıyla takipçi profiline göre farklılık arz etmektedir. Bazı içeriklerde tarihi ve kültürel değerler cumhuriyet öncesi dönemi de kapsamaktadır. Dolayısıyla Trabzonluluğun geçmişte var olan etnik çeşitliliğe dayalı yapıdan güç aldığı ve tarihi zenginliğinin şehri değerli kıldığı vurgusu yapılmaktadır. Bu noktada Pontus Rum İmparatorluğu'na kadar giden tarih, şehrin bir İmparatorluk başkenti olduğu söylemiyle yüceltilir. Böylece Trabzonluluk yüce bir mertebeye yükseltilir. İnstagramda üretilen içerikler genellikle eğlence odaklıdır. Bu platformdaki hesaplar eğlence üretimini folklorik değerler üzerinden yaparlar. Kemençe ve horon paylaşımların merkezinde yer alır ve Trabzonluluğun popüler kültüre sunduğu bir değer olarak tüketimi arzu edilir. Üretilen komik, eğlenceli ve şiveli Trabzonlu stereotipi Trabzonluluk kimliğinin ana karakteri haline getirilir. Üretilen içeriklerde bazı hesaplar özelinde dikkat çeken farklılık ise tarihi ve kültürel değerler başlığının çok kısa bir dönemi işaret ediyor olmasıdır. Bu çerçevede şehrin geçmişte barındırdığı etnik çeşitlilik göz ardı edilir ve Trabzonluluk kimliği Cumhuriyetle beraber kabul edilen tek kimlikli homojen toplum tipinin bir yansıması olarak Türklük etrafında tanımlanır. Hatta bu kimlik Birinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan olumsuz durumların da etkisiyle

Rumluk ve Ermenilik gibi diğer etnik kimliklere düşmanlık üzerinden sunulur. Son olarak ifade etmek gerekir ki incelenen bütün hesaplar dikkate alındığında Trabzonsporluluk sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımlarda en çok içerik üretilen konu olduğundan, Trabzonspor taraftarlığı Trabzonluluk kimliğinin en önemli bir parçası olarak görülür. Hatta Trabzonsporluluk, sporun rekabete dayalı ruhunun bir yansıması olarak Trabzonluluk kimliğinin de gündelik hayattaki en baskın sergileniş şekli olarak belirmesine neden olur. Trabzonspor'un diğer takımlarla rekabetinde kazandığı başarılar sayesinde Trabzonlular hem kimliklerini taçlandırırlar hem de bu yolla aidiyetlerini pekiştirirler.

Kaynakça

Aksoylu, Kamil. "Karadeniz Diyince" *"Karardı Karadeniz"* içinde, Editör: Uğur Biryol, 43-73. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

Bakırezer, Güven. "Trabzon'un Sosyo-Ekonomik Çöküşü" *Trabzon'u Anlamak* içinde, Editörler: Güven Bakırezer ve Yücel Demirer, 25-96. İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.

Biryol, Uğur ve Birkan Yüksel. "Popüler Kültür Ürünlerinde Karadeniz Kimliğine Bakış Açısı" *Karadeniz'in Kaybolan Kimliği* içinde, Editör: Uğur Biryol, 217-226. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Delanty, Gerard. *Bir Kavramın Anatomisi Topluluk*. Çeviren: F. Bilge Atay, İstanbul: Everest Yayınları, 2015.

Drucker, Peter F., *Kapitalist Ötesi Toplum*, Çeviren: Belkıs Çorakçı, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1993.

Giddens, Anthony. *Modernliğin Sonuçları*. Çeviren: Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Guibernau, Montserrat. *Milliyetçilikler: 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler*. Çeviren: Neşe Nur Domaniç, İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1997.

Held, David ve Anthony McGrew. "Giriş: Büyük Küreselleşme Tartışması" *Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması* içinde, Editörler: David Held ve Anthony McGrew, 7-70. Çevirenler: Ali Serkan Mercan ve Eray Sarıot, Ankara: Phoenix Yayınları, 2014.

Keyman, Fuat. "Sistem Kurucu ve Dönüştürücü Bir Toplumsal Gerçeklik Olarak Kültürel Kimlik Olgusunu Yeniden Düşünmek" *Kimlikler Lütfen: Türkiye Cumhuriyeti'nde Kültürel Kimlik Arayışı ve Temsili* içinde, Editör: Gönül Pultar, 50-59. Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2009.

Kurtoğlu, Ayça. *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Kurtoğlu Ayça, "Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekânı Olarak Dernekler," *European Journal of Turkish Studies Özel Sayı* 2, (2005), Erişim 20 Eylül 2021, https://doi.org/10.4000/ejts.375.

Nisbet, Robert. *Sosyolojik Düşünce Geleneği*. Çeviren: Yusuf Kaplan, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2020.

Tezcan, Tolga. *Gebze: Küçük Türkiye'nin Göç Serüveni*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.

Tomlinson, John. *Küreselleşme ve Kültür*. Çeviren: Arzu Eker, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017.

Tönnies, Ferdinand. *Cemaat ve Cemiyet*. Çeviren: Emre Güler, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2019.

Yaman, Fatih. *Göç ve Toplum: Dünyada ve Türkiye'de Değişen Nüfus Hareketleri*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019.

Yelken, Ramazan. *Cemaatin Dönüşümü: Geç Modern Zamanda Cemaat Sosyolojisi*. Ankara: Vadi Yayınları, 1999.